

Інституціональна акредитація включає оцінювання цілей і завдань вищого навчального закладу, які мають відповідати очікуванням уряду, ділових кіл та широкої громадськості. При проходженні інституціональної акредитації ВНЗ має попередньо провести самодослідження – так зване “selfstudy”, яке оформлюється у вигляді звіту і має таку структуру:

- місія та завдання навчального закладу;
- ефективність адміністрування;
- рівень кваліфікації професорсько-викладацького складу;
- стан матеріальних, фінансових та інформаційних ресурсів.

До спеціалізованої акредитації відноситься акредитація освітніх програм професійними асоціаціями.

Як правило, професійні асоціації не приймають заяву на проведення акредитаційної експертизи окремої навчальної програми, якщо ВНЗ не пройшов загальну акредитацію.

Таким чином, вивчення світового досвіду державно-громадського управління вищою освітою та аналіз стану акредитаційних процесів в Україні є актуальним із ряду причин та приводить до наступних висновків:

- національна нормативно-правова база процедури акредитації та ліцензування має бути такою, щоб однозначно поєднувала у собі державні вимоги, суспільно-професійну оцінку та підтримувала ідею автономності вищих навчальних закладів;

- якість освіти має бути проголошена основою процесу і метою результату проведення процедур акредитації, ліцензування, а також внутрішнього і зовнішнього рейтингування ВНЗ;

- індикатори оцінки мають бути доповнені, особливо, у контексті входження в єдиний освітній європейський та світовий простір, визнаними міжнародними акредитаційними агенціями та експертами Ради Європи у сфері освіти та стимулювати університети до впровадження основ інноваційного менеджменту якістю надання освітніх послуг;

- обґрунтування стимулюючих функцій акредитації має стати об'єктом досліджень у провідних університетах країни і стати основою методики оцінки якості освітньої діяльності, універсальної для навчальних закладів різних типів і форм власності. Дослідження дало б змогу розробити систему акредитації інноваційного типу, яка б стимулювала навчальні заклади до постійного підвищення якості освіти та власного статусу.

О.М. Кузьменко , П.І. Пілов
(*Національний гірничий університет*)

АДАПТАЦІЯ СТАНДАРТІВ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ГІРНИЦТВА ДО ВСЕСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Міжнародна акредитація освітніх програм як забезпечення входження України, мобільність студентів та академічного персоналу.

Проблема. Більшість світових вищих навчальних закладів здійснює підготовку фахівців для роботи в гірничодобувній галузі за освітніми стандартами, що передбачають значну частку вільного вибору студентом дисциплін з орієнтацією на профілізацію майбутньої спеціальності відповідно до способу розробки корисних копалин. Структура розподілу навчальних дисциплін між циклами підготовки зберігає загальну тенденцію надання базових знань з фундаментальних та дисциплін інженерного спрямування, враховуючи особливості суміжних спеціальностей. Дисципліни професійної підготовки мають різну пропорцію від 50 до 25% від загального часу навчання і це залежить від рівнів підготовки фахівців (бакалавр, спеціаліст, магістр) і розвитку гірничодобувної промисловості в країнах та традицій, що історично склалися.

Аналіз останніх досліджень. При ступеневій підготовці фахівців основна освітня й професійна складова зосереджена на рівні підготовки бакалавра. Магістерські програми знайомлять студентів із загальною світовою тенденцією розвитку гірничодобувної галузі та методологією вирішення проблемних питань, пов'язаних різними етапами розвитку та стану розробки корисних копалин. Це науковий ступень, де студенти виконують наукові дослідження та захищають кваліфікаційні роботи. Європейські вузи переймаються пошуком нових технологій та вирішенням екологічних проблем, що виникають після закінчення розробки родовищ корисних копалин. Вирішення цих проблемних питань в університетах здійснюється через наукові програми до виконання яких залучають магістрів. Таким чином, студенти отримують досвід виконання наукових робіт.

Широке коло проблем з розвитку гірничодобувної промисловості та ефективного використання природних ресурсів при розробці корисних копалин визначили необхідний обсяг компетенції, що потрібно знати сучасним фахівцям, та час на їх оволодінням.

Розуміючи загальну тенденцію з надання освітніх послуг згідно з економічним обґрунтуванням необхідності підготовки фахівців для розвитку економіки та інтеграції в один міжнародний простір, провідні країни з видобутку мінеральної сировини залишили монопідготовку (унітарну підготовку) фахівців для гірничодобувної галузі, але прийняли структуру формування навчальних планів еквівалентну ступеневій підготовці. В першу чергу, це провідні вузи Німеччини, Російської Федерації, Польщі, Китаю, Швеції та інші країни, де термін навчання збільшили до сумарного терміну рівня підготовки бакалавра й магістра (5,5 року).

Таким чином, збережена історична направленість підготовки фахівців для добувної галузі з надання освітніх послуг та отримання професійної кваліфікації. Ними прийнята узагальнена назва спеціальності «Гірнична справа», до якої увійшло декілька спеціалізацій, що супроводжують видобування та переробку корисних копалин, а також спеціалізації, де найшли відображення специфіки будівництва, супроводження гірничих робіт і обслуговування гірничого обладнання, технологічної безпеки та промислової екології.

Кожний цикл підготовки, такий як гуманітарний, соціальний і економічний, математичний та природничий цикл, а також професійний цикл поділяється на базову та вибіркочу частину. Остання складається з обов'язкових дисциплін та дисциплін вибору. Відмінність спеціалізації враховується особливістю вирішення задач, що вимагають отримання специфічних знань з математичних, природничих і професійних дисциплін. Тому в цих циклах підготовки виділяються дисципліни спеціалізації. Збережена структурно-логічна схема викладання дисциплін і обов'язкова практична підготовка на виробництві в кінці кожного курсу. Треба відмітити той факт, що практичній підготовці та виконанню курсових робіт приділяється значна увага. В той же час кількість навчальних дисциплін не перевершує 50 за весь термін. В стандартах спеціальностей співвідношення між загальноосвітніми і професійними дисциплінами складає 50 на 50%, що відповідає освітньо-професійній характеристиці.

Традиційно в інститутах підготовка фахівців для добувної промисловості України здійснювалася цілісно протягом 5 років без поділення на рівні. Це обумовлено складністю умов виконання професійних функцій та ризикам, що супроводжують розробку корисних копалин незалежно від способу їх видобування. Але останні 15 років підготовка фахівців відбувається з розподілом на освітні та професійні рівні. Перехід на ступеневу підготовку з розподілом на бакалаврів, спеціалістів та магістрів не дав бажаних результатів щодо підвищення якості, так як термін навчання залишився без змін, а кількість вирішення задач збільшилась. Кінцева мета з підготовки спеціалістів стала нереальною як за оволодінням додатковою компетенцією, так і за їх терміном на засвоєння визначених задач.

Ціль. Розуміючи цілий комплекс проблем, що стоять перед вузами України, здійснювати монопідготовку спеціальності «Розробка родовищ та видобування корисних копалин», аргументуючи необхідність цілісності підготовки складністю і особливістю гірничого виробництва, де всі виробничі процеси відбуваються в гармонічному поєднанні з управлінням геомеханічними процесами.

Основна частина. Порівнюючи стандарти підготовки фахівців для гірничодобувної галузі в Україні й Російській Федерації можна знайти багато однакових методичних підходів до формування освітньо-професійних програм від визначення спеціальностей до необхідності збереження гуманітарної складової підготовки, з наданням можливості вільного вибору студента з урахуванням часу суспільних перетворень. Але спостерігаються й відмінності до формування навчальних планів. Перш за все, це поєднання модулів у дисципліни з узагальненими назвами у навчальному плані спеціальності «Гірничі справи» і надання переваги дисциплінам, де закладені наукові та ґрунтовні основи функціонування гірничого виробництва.

Навчальні дисципліни за вибором орієнтовані на уточнення особливостей спеціалізації, вирішення проблемних питань в сучасному розвитку видобування корисних копалин і мають 2-3 кредити ECTS. Аналогічний підхід до

формування направленості спеціальності спостерігається й у навчальних програмах провідних вузів Німеччини. Це та складова програми підготовки фахівців, яка дозволяє миттєво реагувати на потреби галузі та планувати набір студентів на відповідні спеціалізації.

Сучасний розвиток гірничодобувної галузі ґрунтується на інтенсифікації технологій видобування корисних копалин та використання запасів, що знаходяться в хвостосховищах збагачувальних фабрик та у відвалах гірничих підприємств. Впроваджуються нові системи керування гірничими машинами на мікропроцесорній основі, прибори та гірниче обладнання, збільшується їх ресурс роботи.

Ведення гірничих робіт отримало нову ідеологію взаємодії всього технологічного ланцюга, де компетенції фахівців набувають змін й перерозподілу між посадами. Гірничі роботи заглиблюються в надра Землі, де умови видобутку корисних копалин ускладнюються і вимагають точного прогнозу на підставі вирішення гірничих задач із застосуванням обчислювальної техніки. За цих обставин, кількість інженерних задач збільшується, а термін підготовки фахівців остається незмінним. Вирішення цієї проблеми можливе за рахунок своїх фінансових ресурсів, впроваджуючи різного рівня курсів навчання та підвищення кваліфікації. Але відсутність необхідних базових знань не дає можливості отримати очікуваних результатів на довгострокову перспективу.

Розуміючи проблему кадрового та сучасного нормативного забезпечення керуванням гірничим виробництвом, галузь самотужки намагається створити професійні стандарти. В їх основі знаходяться вимоги до сучасного вирішення професійних задач та систем керування персоналом за видами робіт, що мають місце на підприємстві з врахуванням їх особливостей. Це відродження стандартів підприємства з урахуванням посадових кваліфікаційних характеристик та зазначення рівня підготовки фахівця і досвіду його роботи у відповідних гірничо-геологічних умовах добування корисних копалин. Передбачається створення нових структурних підрозділів, що будуть здійснювати підготовку та підвищення кваліфікації за рівнями керування виробничими процесами та сучасними технологіями управління на базі обчислювальної техніки.

Задачі, що виникають при зміні парадигми бачення розвитку гірничого виробництва, обмежуються досягненнями мети, але не визначають рівень готовності фахівця до їх вирішення, його загальноосвітньої та професійної складової, спрямованості на усвідомлення загального та частки технологічного процесу, що в ньому знаходиться. Розуміння складної роботи цілого такого об'єкту, як шахта, рудник, кар'єр, досягається при правильно відстроєному алгоритму викладання навчальних дисциплін на єдиному фундаментальному та загально інженерному підґрунті, що інтегрує освітньо-професійну програму підготовки фахівця.

На наш погляд, зміни, що передбачаються при підготовці фахівців у вузах із запровадження нового закону України «Про вищу освіту», повинні врахувати

вітчизняний та світовий досвід підготовки фахівців для гірничодобувної промисловості.

Висновок. Монопідготовка не є перепорою до ступеневої підготовки фахівців за освітньо-професійним рівнем бакалавр і магістр. Інтегровані навчальні програми дають таку можливість, не втрачати спеціаліста, що є основою спеціальності для гірничодобувної галузі. Здійснюючи підготовку за єдиною структурно-логічною схемою викладання навчальних дисциплін можна без перепон здійснити перехід на рівень магістра. Перевага цілісної підготовки фахівця над ступеневою є в тому, що дає можливість збільшити практичну підготовку за період навчання в вузі. Це є важливим аргументом для присвоєння професійної кваліфікації.

Присвоєння професійної кваліфікації є одним із протиріч в закордонній практиці, де аргументом є відсутність у студентів достатнього практичного досвіду керування технологічними процесами та вирішувати виробничі задачі. За цими ствердженнями прослідковується нерозуміння різниці між кваліфікацією та званням, що присвоюється відповідними структурними організаціями в галузі. Аналогічний підхід спостерігається і в назвах спеціальностей, де втрачено зв'язок з роботою, що виконує фахівець, та об'єктом його діяльності. Професійна кваліфікація визначається через професійну назву роботи із переліку кодів та назв, які зазначені ДК 003-10 «Державний класифікатор України: Класифікатор професій». Очевидно, що їх необхідно привести до єдиного знаменника через компетенції посадових характеристик з чітким визначенням вирішення інженерних задач.

М.М.Левшин

(Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України)

С.А.Свіжевська

(Національний гірничий факультет)

НЕОБХІДНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ ISO У ПРАКТИЦІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

Світова практика у сфері вищої освіти свідчить, що традиційних методів, які забезпечують високу якість навчання, на сьогодні вже явно недостатньо. Потрібні нові організаційні, наукові і методичні підходи для забезпечення конкурентоспроможності випускника на глобалізованому ринку праці.

Зараз під якістю вищої освіти прийнято розуміти забезпечення необхідного рівня підготовки фахівців, здатних до ефективної професійної діяльності, швидкої адаптації в умовах науково-технічного прогресу, які володіють сучасними технологіями своєї спеціальності, уміннями використовувати отримані знання і навички в процесі вирішення швидкозмінних професійних завдань.